

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

กระแสโลกาภิวัตน์ สังคมจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ อย่างรวดเร็ว และมีการดิ้นรนแข่งขันสูงมากตลอดเวลา ประชาชนจะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ และศักยภาพในด้านต่าง ๆ อย่างพอเพียง จึงจะสามารถปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างสมดุล จึงจำเป็นที่แต่ละประเทศต้องเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก โดยปัจจัยสำคัญที่จะเผชิญการเปลี่ยนแปลงและความท้าทายดังกล่าวได้แก่ คุณภาพคน การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงเป็นเรื่องที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยจะต้องเป็นการศึกษาอย่างมีคุณธรรมเพื่อทำให้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวคนได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคนที่มีรู้จักวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักฟังตนเอง และสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 1)

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มาตรา 43 กำหนดให้บุคคลมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ โดยไม่ต้องเก็บค่าใช้จ่าย จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้รับการตอบสนองอย่างเป็นรูปธรรม คือมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดอย่างชัดเจนถึงความมุ่งหมายและหลักการของการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพและมาตรฐาน โดยกำหนดรายละเอียดไว้ในหมวด 6 มาตรา 47 ให้มีระบบประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบประกันคุณภาพภายใน และระบบประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงาน ประจําปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2547 : 14) สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) เป็นองค์กรมหาชนเพื่อให้ มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องได้รับการประเมินอย่างน้อย 1 ครั้ง ในทศวรรษ 5 ปี ทั้งนี้การประเมินคุณภาพภายนอกรอบแรกสำหรับสถานศึกษาทุกแห่งจะต้องดำเนินการภายใน 6 ปี นับตั้งแต่วันที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มีผลบังคับใช้คือ ภายในเดือน สิงหาคม 2548 (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์กรมหาชน. 2546 : 1)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินการเพื่อเตรียมรองรับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นี้ไว้ล่วงหน้า โดยกำหนดนโยบายเรื่องการประกันคุณภาพการศึกษา ในแผนพัฒนาการศึกษาระยะที่ 8 (พ.ศ. 2540–2544) การดำเนินการระยะแรก ได้จัดอบรมบุคลากร และเผยแพร่เอกสารทางวิชาการเพื่อสร้างความตระหนักแก่บุคลากรทุกระดับ ตั้งแต่ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานจนถึงบุคลากรระดับ โรงเรียน จัดให้มีการประเมินตามกรอบมาตรฐาน โรงเรียน โดยจัดส่งเครื่องมือให้โรงเรียนประเมินตนเอง เพื่อให้มีข้อมูลพื้นฐานสำหรับวางแผนพัฒนา และการศึกษาเปรียบเทียบความก้าวหน้า (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2543 : คำนำ) จากการสำรวจความพร้อมของสถานศึกษาในช่วงปลายปี 2542 ของโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาระบบการประเมินผลภายในสถานศึกษา ที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ จากสถานศึกษา 65 แห่ง มีสถานศึกษามากกว่าครึ่งหนึ่งมิได้มีการประเมินผลภายในและไม่ได้ใช้การประเมินผลภายในเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาคุณภาพให้เป็นไปตามเป้าหมายและมาตรฐานการศึกษา สำหรับสถานศึกษาที่ทำการประเมินผลภายในนั้นส่วนใหญ่ประเมินผลมาตรฐานด้านปัจจัย มากกว่ามาตรฐานด้านกระบวนการ และด้านผู้เรียน โดยเฉพาะทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ของผู้เรียนมีการประเมินน้อยมาก (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 5) และจากการสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 1 ระหว่างปี 2544–2548 ในสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานทั้งสิ้นจำนวน 30,101 โรงเรียน ผลปรากฏว่า มีโรงเรียนที่ได้รับผลการประเมินดีในทุกมาตรฐานชีวิตจำนวน 701 โรงเรียนคิดเป็นร้อยละ 2.33 ของโรงเรียนที่ได้รับการประเมินทุกหมวด แบ่งเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 416 โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 205 โรงเรียน สำนักงานการศึกษาส่วนท้องถิ่น 23 โรงเรียน

สำนักกรุงเทพมหานคร 52 โรงเรียน กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ 1 โรงเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2 โรงเรียน และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย 2 โรงเรียน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา องค์การมหาชน. 2549 : 1-2) สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษา พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เป็นภารกิจเร่งด่วนของทุกกรม โดยมีการสร้างความรู้ ความเข้าใจและมีการนิเทศแนะนำในเรื่องการประกันคุณภาพ และดำเนินการต่อเนื่อง กระทรวงศึกษาธิการจึงมอบให้กรมวิชาการรับผิดชอบแผนงานประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นแผนงานหลักของการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีภาระงานที่สำคัญคือ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงมีการประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและปฐมวัย ประกาศ ณ วันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2544 โดยนายจรูญ ชูลาภ ปลัดกระทรวงศึกษาธิการเป็นผู้ลงนามในประกาศไว้ดังนี้ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 36-39)

1. ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

- 1.1 การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ
- 1.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 1.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 1.5 การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 1.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 1.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 1.8 การผลุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย ภาระงานที่เป็นกระบวนการที่เอื้อต่อการผลักดัน ให้พัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง แต่ทั้งนี้ต้องอาศัย ความศรัทธา การประสานงาน ความร่วมมือ ของทุกคนในสถานศึกษา เป็นภารกิจที่ท้าทาย ความเป็นผู้นำของผู้บริหาร สู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากการสรุปผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบที่ 1 ระหว่างปี 2544-2548 ในสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานทั้งสิ้น จำนวน 30,101 โรงเรียน ผลปรากฏว่า มีโรงเรียนที่ได้รับ

ผลการประเมินดีในทุกมาตรฐานชี้วัด จำนวน 701 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 2.33 ของโรงเรียนที่
 ได้รับการประเมินทุกหมวด แบ่งเป็น โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
 พื้นฐาน 416 โรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน 205 โรงเรียน สำนักงานการศึกษา
 ส่วนท้องถิ่น 23 โรงเรียน สำนักกรุงเทพมหานคร 52 โรงเรียน กองพุทธศาสนศึกษา สำนักงาน
 พระพุทธศาสนาแห่งชาติ 1 โรงเรียน โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ 2 โรงเรียน และ
 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัย 2 โรงเรียน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพ
 การศึกษา องค์กรมหาชน. 2549 : 1-2) และจากการรายงานการพัฒนาระบบการประกัน
 คุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปี 2548 พบว่า
 1) การสร้างความตระหนักในเรื่องการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา
 ครูและบุคลากรทางการศึกษา มีความรู้ ความเข้าใจ เห็นความสำคัญในการประกันคุณภาพ
 ภายในสถานศึกษามากขึ้น 2) กำหนดความต้องการร่วมกัน รวบรวมข้อมูล เพื่อการจัดระบบ
 บริหารและสารสนเทศ สถานศึกษามีการวิเคราะห์ จุดเด่น จุดด้อย/ข้อจำกัดของสถานศึกษา
 รวบรวมข้อมูลสารสนเทศใช้ตัดสินใจในการบริหารจัดการ 3) การวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดจุด
 พัฒนา และการวางแผนปฏิบัติการ สถานศึกษาได้มีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา/
 แผนกลยุทธ์ แผนปฏิบัติการประจำปีและแผนนิเทศภายในเพื่อกำกับติดตาม 4) การดำเนินงาน
 ตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาได้แต่งตั้งผู้รับผิดชอบดำเนินงาน ได้ดำเนินการ
 ตามแผน และมีการรายงานผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง 5) การตรวจสอบและทบทวน
 คุณภาพการศึกษา สถานศึกษามีการตรวจสอบและการทบทวนความเหมาะสมของวิสัยทัศน์
 ภารกิจ เป้าหมาย วัตถุประสงค์การเรียนรู้กับมาตรฐานหลักสูตร ระดับความสำเร็จ
 กระบวนการเรียนการสอน และการมีส่วนร่วม 6) การประเมินตนเองของสถานศึกษา
 สถานศึกษามีการประเมินตนเอง ระดับปฐมวัย และระดับประถมศึกษา ผลการประเมินอยู่
 ระดับดีและ ดีมากทุกมาตรฐาน 7) การเขียนรายงานคุณภาพการศึกษา สถานศึกษาการเขียน
 รายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี เสนอรายงานคุณภาพการศึกษาและจัดประชาสัมพันธ์ให้
 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้รับทราบ 8) การเผยแพร่ผลงานของสถานศึกษา
 สถานศึกษามีผลงานด้านงานวิชาการ การบริหารจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพ และมีการ
 เผยแพร่ผลงานต่างๆ ให้กับหน่วยงานการศึกษาและสาธารณชน 9) การผลุงระบบการประกัน
 คุณภาพการศึกษา สถานศึกษามีการวิเคราะห์สภาพปัจจัยและปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงาน
 การพัฒนา การประกันคุณภาพภายในเพื่อวางแผนพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ครู ผู้ปกครองนักเรียน

ชุมชนและองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษามีความพึงพอใจในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2548 : 5-7)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ซึ่งประกอบด้วยอำเภอ โพนพิสัย อำเภอโซ่พิสัย อำเภอปากคาด กิ่งอำเภอร์ดนวาปี และกิ่งอำเภอเฝ้าไร่ มีสถานศึกษาจำนวน 175 โรงเรียน 7 สาขา โดยแบ่งเป็นสถานศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา จำนวน 18 โรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติเดิม จำนวน 164 โรงเรียน และสถานศึกษาเอกชน จำนวน 11 โรงเรียน กลุ่มเครือข่ายพัฒนาการศึกษา จำนวน 17 เครือข่าย มีขอบข่ายภารกิจในการจัดการศึกษา 4 ช่วงชั้น คือช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 - 6 รวมทั้งระดับก่อนประถมศึกษาด้วย และรวมภารกิจตามนโยบายของรัฐบาล ได้แก่ ภารกิจตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นโยบายปฏิรูปการศึกษา การประกันโอกาสทางการศึกษา การประกันคุณภาพการศึกษา การประเมินมาตรฐานตามมาตรฐานการศึกษา การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา และเตรียมการเพื่อสร้างความเข้าใจและรองรับการประเมินจากองค์กรภายนอก โดยการจัดประชุม เชิงปฏิบัติการ ให้ความรู้แก่ครูและผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดทุกโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. 2547 : 5-10) และมีนโยบายพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษา เน้นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของการประกันคุณภาพสถานศึกษา เพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก ซึ่งจะเป็นการประเมินเพื่อรองรับคุณภาพมาตรฐานของสถานศึกษา ซึ่งจะเป็นลักษณะผ่านหรือไม่ผ่านการรับรอง ดังนั้นสถานศึกษาจะต้องร่วมมือร่วมใจกันสร้างความเข้มแข็งในเรื่องคุณภาพและมาตรฐานของสถานศึกษา สถานศึกษาที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรกแล้ว ต้องนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกมาปรับปรุงพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาให้พร้อมรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา อย่างไรก็ตามเมื่อสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สำรวจโรงเรียนในสังกัดที่พร้อมรับการประเมินภายนอกปี 2548 ปรากฏว่ามีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ได้รับการประเมินภายนอกรอบแรกแล้วจำนวน 175 โรง คิดเป็นร้อยละ 100 จากจำนวนสถานศึกษาที่ได้รับการประเมินภายนอกและส่งรายงานผลการประเมินให้สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 พบว่าโดยเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ในระดับดี รวม 8 มาตรฐาน พอใช้ 6 มาตรฐาน ค่าเฉลี่ยร้อยละผลการประเมินสูงสุด 3 อันดับแรกจากมากไปหาน้อยคือ มาตรฐาน

ที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี คิดเป็นร้อยละ 83.00 มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ คิดเป็นร้อยละ 78.00 และมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 68.00 ส่วนที่มีผลการประเมินค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับสุดท้าย นับจากน้อยไปหามากคือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 32.00 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 33.00 และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 36.00 และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา 14 มาตรฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 จำนวน 175 โรง พบว่าผลการประเมินระดับคุณภาพโดยรวม มีระดับคุณภาพดี จำนวน 97 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 55.43 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 76 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 43.43 คุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.14 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2. 2548 : 5-8)

จากผลการดำเนินงานประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยวิธีการประเมินตนเองของโรงเรียนตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 18 มาตรฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 129 โรงเรียน พบว่า โดยเฉลี่ยผลการประเมินอยู่ในระดับดี รวม 10 มาตรฐาน พอใช้ 8 มาตรฐาน ค่าเฉลี่ยร้อยละผลการประเมินสูงสุด 3 อันดับแรกจากมากไปหาน้อยคือ มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี คิดเป็นร้อยละ 86.00 มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการ คิดเป็นร้อยละ 82.00 และมาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษา คิดเป็นร้อยละ 73.00 ส่วนที่มีผลการประเมิน ค่าเฉลี่ยต่ำสุด 3 อันดับสุดท้าย นับจากน้อยไปหามากคือ มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ คิดเป็นร้อยละ 36.00 มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง คิดเป็นร้อยละ 38.00 และมาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร คิดเป็นร้อยละ 43.00 และจากผลการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยวิธีการประเมินตนเองของโรงเรียน ตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 18 มาตรฐาน โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

หนองคาย เขต 2 ช่วงชั้นที่ 1-2 จำนวน 129 โรง พบว่าผลการประเมินระดับคุณภาพ โดยรวม มีระดับคุณภาพดี จำนวน 62 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 48.06 คุณภาพระดับพอใช้ จำนวน 65 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 50.39 และคุณภาพระดับปรับปรุง จำนวน 2 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 1.55 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 2548 : 5-8)

จากผลการเปรียบเทียบการประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานของโรงเรียนในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 โดยรวมทั้ง 4 ช่วงชั้น กับช่วงชั้นที่ 1-2 ทั้ง 3 ด้าน มีคุณภาพต่ำกว่าคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาของระดับเขตพื้นที่การศึกษา จากการศึกษาผลการวิจัยของบุญเลี้ยง ทুমคำ (2545 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพการปฏิบัติงาน วิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า โรงเรียนขนาดใหญ่ และโรงเรียนขนาดเล็ก มีสภาพปัจจุบันและปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และผลการวิจัยของอรุณี มั่นทัพ (2543 : บทคัดย่อ) พบว่ามีปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ต่อความสัมพันธ์ ระหว่างการบริหารงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาที่อยู่โรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็กกับความผูกพันต่อองค์กรของครู

นอกจากขนาดโรงเรียนแล้วพบว่าตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียนที่แตกต่างกัน ได้แก่ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอนจากการศึกษาผลการวิจัยของสากล นิมวงศ์ (2547 : บทคัดย่อ) ที่ได้ศึกษาความพร้อมในการบริหารงานบุคคลของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และของ อดุลย์ รัตน์ หงษ์ชูดา (2547 : บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่องศึกษาสภาพและปัญหาการดำเนินงานของ โรงเรียนประถมศึกษาตามมาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดหนองคาย พบว่า ผู้บริหาร โรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงาน ของโรงเรียนตามมาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษาไม่แตกต่างกัน ส่วนความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาการดำเนินงานของ โรงเรียนตามมาตรฐาน โรงเรียนประถมศึกษาโดยรวมแล้ว แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยผู้บริหาร โรงเรียนมีความคิดเห็นสูงกว่า ครูผู้สอนทั้งด้านการเรียนการสอน และด้านการบริหาร โรงเรียน

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยในฐานะเป็นข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษาสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ที่มีหน้าที่ในการประสานงาน ส่งเสริมสนับสนุน พัฒนากำกับ ดูแลติดตาม และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา จึงสนใจที่จะศึกษาการ ดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อจะได้ข้อมูล สารสนเทศ สำหรับ

วางแผนดำเนินงานตามระบบประกัน คุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ ตามมาตรฐาน และเพื่อให้เป็นไปตามสาระสำคัญในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของข้าราชการครูในสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาหนองคายเขต 2 ทั้ง โดยรวม และรายด้าน
2. เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและขนาดโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินงาน ระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1- 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา หนองคาย เขต 2 ทั้ง โดยรวม และรายด้าน

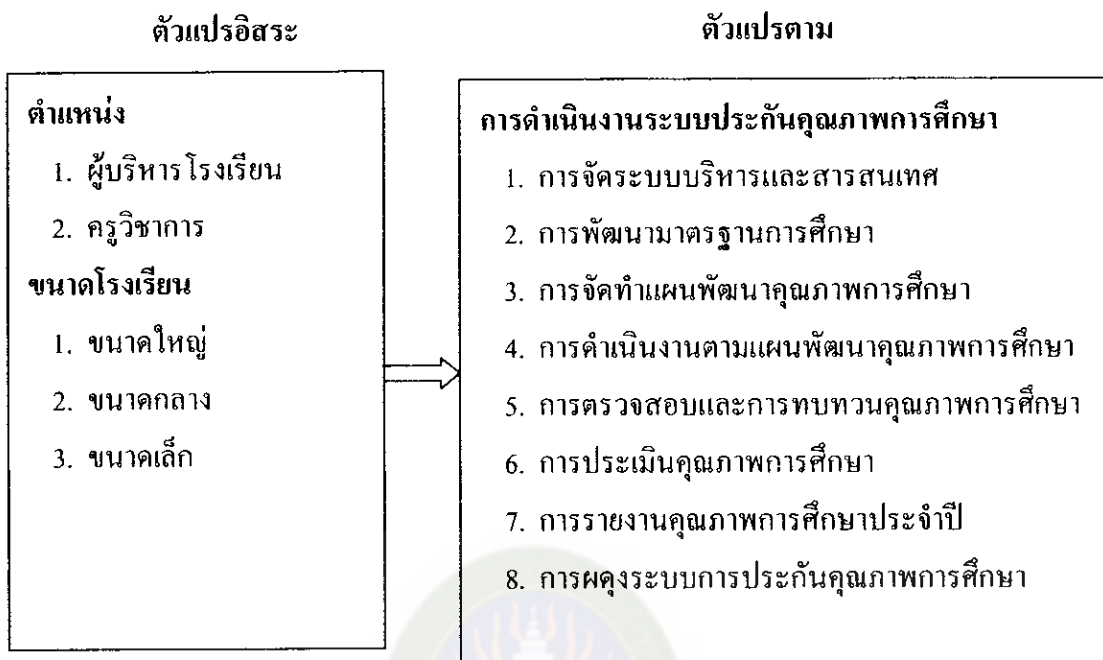
สมมติฐานการวิจัย

มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและขนาดโรงเรียนที่มีต่อการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ทั้ง โดยรวม และรายด้าน

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้กรอบแนวความคิดเกี่ยวกับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ 8 องค์ประกอบ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 36) โดยหาคำตอบการวิจัยว่า สถานศึกษาใน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา อยู่ในระดับใด และมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างตำแหน่งและขนาด โรงเรียน ที่มีต่อการ ดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาหรือไม่

แผนภูมิที่ 1 แสดงกรอบแนวคิดการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร โรงเรียนและครูวิชาการหรือครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1 - 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองคาย เขต 2 รวมทั้งสิ้น จำนวน 258 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง สุ่มจากประชากร โดยใช้วิธีการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi - Stage Random Sampling) โดยแบ่งกลุ่ม (Cluster Random Sampling) ตามอำเภอทุกอำเภอแล้วแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จำแนกตามตำแหน่งและขนาด โรงเรียน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้เกณฑ์ตาราง เกรทซ์และมอร์แกน (บุญชม ศรีสะอาด. 2543 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 156 คน เทียบสัดส่วนแล้วจึงสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีการจับสลาก

2. ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

2.1.1 ตำแหน่ง ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหาร โรงเรียน
- 2) ครูวิชาการ

2.1.2 ขนาดโรงเรียน ประกอบด้วย

- 1) โรงเรียนขนาดเล็ก
- 2) โรงเรียนขนาดกลาง
- 3) โรงเรียนขนาดใหญ่

2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ 8 องค์ประกอบ (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2546 : 36) ประกอบด้วย

- 2.2.1 การจักระบบบริหารและสารสนเทศ
- 2.2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
- 2.2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.2.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
- 2.2.5 การตรวจสอบและการทบทวนคุณภาพการศึกษา
- 2.2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา
- 2.2.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- 2.2.8 การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการจัดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ช่วงชั้นที่ 1-2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคายเขต 2 ให้ดำเนิน ไปอย่างประสานสอดคล้องกันอย่างเป็นระบบกับสภาพที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในมาตรฐาน โรงเรียนพุทธศักราช 2543 ของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การจักระบบบริหารและสารสนเทศ การพัฒนามาตรฐานการศึกษา การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบและการทบทวนคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีและการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

2. ระบบ หมายถึง การกำหนดขั้นตอนวิธีการทำงานที่เป็นกระบวนการมาตรฐานเป็นปัจจุบันและมีคุณภาพสามารถตรวจสอบประเมินตนเอง และให้ผู้อื่นตรวจสอบได้ มี 8 ระบบ คือ

2.1 การจักระบบบริหารและสารสนเทศ หมายถึง การบริหารจัดการคุณภาพสถานศึกษา เก็บรวบรวม ประมวลผลข้อมูล ให้อยู่ในรูปสารสนเทศอย่างเป็นระบบ เพื่อสะดวกต่อการนำไปตัดสินใจเชิงนโยบาย สามารถตรวจสอบได้

2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา หมายถึง การพัฒนามาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ที่ต้องพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยความร่วมมือของบุคลากรทุกๆ ฝ่าย มีการตรวจสอบ และปรับปรุงมาตรฐานการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง แผนที่จัดทำอย่างเป็นระบบบนพื้นฐานข้อมูลของสถานศึกษา ประกอบด้วยเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวปฏิบัติที่ชัดเจน สมบูรณ์ ครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรม

2.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา หมายถึง การดำเนินงานตามแผนที่จัดทำอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายของแต่ละกิจกรรม อย่างสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ และมาตรฐานของหลักสูตร

2.5 การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา หมายถึง กระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน

2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษา หมายถึง สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนที่ศึกษาอยู่ในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น เข้ารับการประเมินคุณภาพการศึกษา ด้วยเครื่องมือมาตรฐาน กลุ่มสาระต่างๆ ตามที่หลักสูตรสถานศึกษากำหนด

2.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี หมายถึง การรายงานความก้าวหน้าผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษาต่อหน่วยงานต้นสังกัด สาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ เมื่อสิ้นปีการศึกษา

2.8 การผดูระบบการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การส่งเสริม พัฒนา และประเมินประสิทธิภาพการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพการศึกษา

3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 หมายถึง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ อาศัยอำนาจตามมาตรา 33 ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546

4. ตำแหน่ง หมายถึง บทบาทหน้าที่ของบุคลากรในโรงเรียน จำแนกเป็น

4.1 ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติงานในตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน หรือผู้รักษาการในตำแหน่งดังกล่าว

4.2 ครูวิชาการหรือครูผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา หมายถึง ข้าราชการครูในสถานศึกษา ที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่งานวิชาการ หรือผู้รับผิดชอบงานประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

5. ปฏิสัมพันธ์ หมายถึง การมีอิทธิพลร่วมกัน หรือมีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน หรือการมีผลร่วมกัน ระหว่างขนาดโรงเรียนและตำแหน่งของบุคลากรในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ต่อระดับการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

6. โรงเรียน หมายถึง โรงเรียนในสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ทุกโรงเรียนที่เปิดสอนในช่วงชั้นที่ 1-2 รวมทั้งโรงเรียนที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ปีการศึกษา 2550

7. ขนาดโรงเรียน หมายถึง ขนาดโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 2 ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ได้แบ่งโรงเรียนออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ. 2539 : 23)

7.1 โรงเรียนขนาดเล็ก	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	1 – 120 คน
7.2 โรงเรียนขนาดกลาง	มีจำนวนนักเรียนระหว่าง	121 – 300 คน
7.3 โรงเรียนขนาดใหญ่	มีจำนวนนักเรียนตั้งแต่	301 คนขึ้นไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยในครั้งนี้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับการดำเนินงานตามระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนา กำหนดนโยบายการดำเนินงานระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาให้มีคุณภาพ ตามมาตรฐาน และเตรียมรองรับการประเมินจากภายนอก